

Zakład Pielęgniarstwa Położniczo – Ginekologicznego Katedry Macierzyństwa i Prokreacji
Wydziału Pielęgniarstwa i Nauk o Zdrowiu AM w Lublinie
Kierownik Zakładu: dr hab. Henryk Wiktor
Kierownik Katedry: prof. dr hab. Grzegorz Jakiel

KATARZYNA KANADYS, HENRYK WIKTOR, ANNA PILEWSKA,
CELINA ŁEPECKA-KLUSEK, MARZENA BUCHOLC.

Woman status in her family woman during the climacterium period

---

Pozycja kobiety w rodzinie w okresie przekwitania

W okresie przekwitania w organizmie kobiety dochodzi do wielu zmian natury somatycznej i psychicznej, czego następstwem jest zwykle doznawanie przez kobiety przykrych dolegliwości [1, 3].

Okres przekwitania to czas wielu zmian w sytuacji psychospołecznej kobiety. W tym okresie życia kobiety, dorosłe dzieci zazwyczaj zakładają własne rodziny i wyprowadzają się z domu. Często w okresie przekwitania kobiet dochodzi do kryzysu w uczuciowych więziach małżeńskich. Ponadto, często zachodzi konieczność sprawowania opieki nad starzejącymi się rodzicami. Wreszcie okres przekwitania to czas przeżywania śmierci bliskich osób [1, 3 - 6]. Te sekwencje zdarzeń w organizmie i otoczeniu kobiety w okresie przekwitania mogą prowadzić do zmian pozycji kobiety w rodzinie i zmiany samooceny pozycji w rodzinie w tym okresie życia. Dlatego podjęto badania celem dokonania analizy samooceny pozycji kobiety w rodzinie w okresie przekwitania.

MATERIAŁ I METODYKA

Badaniami objęto 220 kobiet w wieku 45-65 lat, które odbyły wizytę w Specjalistycznej Przychodni Ginekologicznej, albo były leczone w Oddziale Ginekologicznym Centrum Opieki Medycznej w Jarosławiu.

W mieście zamieszkiwało 135 (61,4%) badanych, a na wsi 85 (38,6%). Aktywnych zawodowo było 115 (52,3%) badanych, a 105 (47,7%) już nie pracowało zawodowo. Swoją sytuację materialną 178 (80,9%) ankietowanych oceniło jako przeciętną albo złą, zaś 42 (19,1%) jako bardzo dobrą lub dobrą. Z rodziną mieszkało 116 (52,7%) badanych kobiet, a pozostałe 104 (47,3%) samotnie.

Narzędziem badawczym był kwestionariusz ankiety własnego autorstwa. Udział w badaniach był dobrowolny i anonimowy, a dobór osób losowy.

Uzyskane wyniki badań poddano analizie statystycznej testem χ^2 . Przyjęto 5% ryzyko błędu wnioskowania. Wartość prawdopodobieństwa $p < 0,05$ uznano za statystycznie istotną.

WYNIKI BADAŃ

Uzyskane wyniki badań własnych zestawiono w tabelach I – III.

Analizę współzależności zmiany pozycji kobiety w rodzinie i miejsca zamieszkania, pracy zawodowej i sytuacji materialnej przedstawiono w Tabeli I.

Tabela I. Zmiana pozycji kobiety w rodzinie a miejsce zamieszkania, praca zawodowa i sytuacja materialna

Zmiana pozycji w rodzinie	Miejsce zamieszkania				Praca zawodowa				Sytuacja materialna			
	Wieś n = 85		Miasto n = 135		Tak n = 115		Nie n = 105		Bardzo dobra albo dobra n = 42		Przeciętna albo zła n = 178	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Tak n = 66 (30,0%)	31	36,4	35	25,9	23	20,0	43	40,9	7	16,7	59	33,1
Nie n = 154 (70,0%)	54	63,6	100	74,1	92	80,0	62	59,1	35	83,3	119	66,9
Istotność różnic	p = 0,1				p = 0,0007				p = 0,04			

Spośród objętych badaniami kobiet 66 (30,0%) zauważyła zmianę swojej pozycji w rodzinie. Natomiast 154 (70,0%) nie zauważyła takiej zmiany.

Zmiana zajmowanej pozycji w rodzinie była wysoce istotnie statystycznie ($p=0,0007$) zależna od aktywności zawodowej badanych kobiet i istotnie statystycznie ($p=0,04$) zależna od sytuacji materialnej. Częściej dochodziło do zmiany sytuacji kobiety w rodzinie wśród kobiet, które zakończyły pracę zawodową i miały przeciętną albo złą sytuację materialną. Natomiast zmiana sytuacji kobiety w rodzinie nie była zależna od miejsca zamieszkania.

Współzależność pomiędzy pozytywną albo negatywną zmianą pozycji kobiety w rodzinie a miejscem zamieszkania, pracą zawodową i sytuacją materialną przedstawiono w Tabeli II.

Tabela II. Zmiana pozycji kobiety w rodzinie - pozytywna albo negatywna a miejsce zamieszkania, praca zawodowa i sytuacja materialna

Zmiana pozycji.	Miejsce zamieszkania				Praca zawodowa				Sytuacja materialna			
	Wieś n = 31		Miasto n = 35		Tak n = 23		Nie n = 43		Bardzo dobra albo dobra n = 7		Przeciętna albo zła n = 59	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
pozytywna n = 35	20	64,5	15	42,9	13	56,5	22	51,2	4	57,2	31	52,5
negatywna n = 31	11	35,5	20	57,1	10	43,5	21	48,8	3	42,8	28	47,5
Istotność różnic	p = 0,08				p = 0,68				p = 0,87			

Analiza uzyskanych wyników badań nie wykazała istotnej statystycznie współzależności pomiędzy pozytywną albo negatywną zmianą pozycji kobiety w rodzinie a miejscem zamieszkania, pracą zawodową i sytuacją materialną. Jednakże należy zwrócić uwagę, że bliska istotności statystycznej ($=0,08$) spośród analizowanych współzależności jest współzależność pozytywnej albo negatywnej zmiany pozycji kobiety w rodzinie z miejscem zamieszkania. W środowisku wiejskim więcej kobiet w okresie przekwitania oceniło swoją zmianę pozycji w rodzinie jako pozytywną.

Tabela III. Zmiana poczucia własnej wartości a miejsce zamieszkania, praca zawodowa i zamieszkiwanie z rodziną

Zmiana poczucia własnej wartości	Miejsce zamieszkania				Praca zawodowa				Mieszka z rodziną			
	Wieś n = 85		Miasto n = 135		Tak n = 115		Nie n = 105		Tak n = 42		Nie n = 178	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Tak n = 60	6	7,1	17	12,6	11	9,6	12	11,4	14	12,1	9	8,7
Nie n = 160	79	92,9	118	87,4	104	90,4	93	88,6	102	87,9	95	91,3
Istotność różnic	p = 0,19				p = 0,65				p = 0,41			

Analiza uzyskanych wyników badań własnych nie wykazała istotnej statystycznie współzależności pomiędzy zmianą poczucia własnej wartości przez kobiety a miejscem zamieszkania ($p=0,19$), wykonywaniem pracy zawodowej ($p=0,65$) i zamieszkiwaniem razem z rodziną ($p=0,41$).

DYSKUSJA

Przeprowadzone badania własne wykazały, że u 30% kobiet w okresie przekwitania zauważa zmianę swojej pozycji w rodzinie. Ponadto badania wykazały, że zmiana zajmowanej pozycji w rodzinie była zależna od aktywności zawodowej badanych kobiet oraz od sytuacji materialnej. Częściej dochodziło do zmiany sytuacji kobiety w rodzinie wśród kobiet, które zakończyły pracę zawodową i miały przeciętną albo złą sytuację materialną. Natomiast zmiana sytuacji kobiety w rodzinie nie była zależna od miejsca zamieszkania.

Natomiast badania własne nie wykazały istotnej współzależności pomiędzy pozytywną albo negatywną zmianą pozycji kobiety w rodzinie a miejscem zamieszkania, pracą zawodową i sytuacją materialną. Jednakże należy zwrócić uwagę, że w środowisku wiejskim więcej kobiet w okresie przekwitania oceniło swoją zmianę pozycji w rodzinie jako pozytywną.

Ponadto badania nie wykazały współzależności zmiany poczucia własnej wartości przez kobiety w okresie przekwitania z miejscem zamieszkania, wykonywaniem pracy zawodowej i zamieszkiwaniem razem z rodziną.

Współcześnie w naszej cywilizacji kult młodości jest eksponowany jako wartość szczególna. Zatem kobieta powinna być atrakcyjna, sprawna i operatywna. Jeżeli w okresie przekwitania kobieta nie spełnia tych wymogów to może czuć się wówczas niepotrzebna i osiąga przekonanie o mniejszej własnej wartości [1]. Należy podkreślić, że w przeprowadzonych badaniach własnych tylko 27,3% badanych kobiet w okresie przekwitania osiągnęła przekonanie o mniejszej własnej wartości. Natomiast większość badanych kobiet oceniło się jako wartościowe, atrakcyjne i potrzebne rodzinie.

Badania własne wykazały, że tylko 30,0% badanych kobiet zauważyło zmianę zajmowanej pozycji w rodzinie. Jednakże należy podkreślić, że prawie w 50% przypadków ta zmiana pozycji w rodzinie została przez badane kobiety oceniona jako zmiana negatywna. Najczęściej podawaną przyczyną negatywnej zmiany pozycji w rodzinie w objętej badaniami własnymi grupie kobiet było poczucie, iż są mniej potrzebne swoim dzieciom, które mają już swoje rodziny i nie oczekują od nich pomocy. Inni autorzy donieśli, że powodem tej zmiany jest poczucie osamotnienia i pustki życiowej [1, 3-6]. Z kolei w badaniach innych autorów podano jako główny powód kryzysu więzi małżeńskich w rodzinach kobiet w

okresie przekwitania mniejsze zainteresowanie życiem płciowym przez kobiety w tym okresie oraz przeżywanie „kryzysu wieku średniego” przez męża [2].

Analiza wyników badań własnych wykazała, że w grupie kobiet, które zauważyły zmianę swojej pozycji w rodzinie ponad 50% oceniło tę zmianę jako pozytywną. Najczęściej podawaną przyczyną pozytywnej zmiany pozycji w rodzinie w objętej badaniami własnymi grupie kobiet było poczucie, iż są teraz bardziej potrzebne dzieciom - zwłaszcza do opieki nad wnukami. Inny pogląd przedstawiła Borowska – Tokarska [1], która doniosła, iż opieka nad wnukami kojarzy się z następowaniem kolejnych pokoleń i przemijaniem, i ponadto wiąże się z wysiłkiem fizycznym i dodatkowymi obowiązkami. Inni autorzy donieśli, że podobnie jest w przypadku konieczności świadczenia opieki swoim rodzicom w podeszłym wieku. Jednakże zwracają uwagę, że mimo tego, że sytuacje te obarczają kobiety zarówno pod względem psychicznym jak również fizycznym, to mogą jednocześnie być podłożem do pozytywnej oceny zmiany sytuacji kobiety w rodzinie w następstwie tego, że kobiety uważają, że nadal mają do wypełnienia ważne zadania i są nadal potrzebne [1, 3].

WNIOSKI

1. Zmiana pozycji kobiety w rodzinie w okresie przekwitania jest uwarunkowana przez aktywność zawodową i sytuację materialną, natomiast nie jest zależna od miejsca zamieszkania.
2. Nie ma współzależności pomiędzy pozytywną albo negatywną zmianą pozycji kobiety w rodzinie a miejscem zamieszkania, pracą zawodową i sytuacją materialną.
3. Nie ma współzależności zmiany poczucia własnej wartości przez kobiety w okresie przekwitania z miejscem zamieszkania, wykonywaniem pracy zawodowej i zamieszkiwaniem razem z rodziną.

PIŚMIENNICTWO

1. Borowska-Tokarska A.: Psychologiczny obraz kobiety w okresie menopauzy. *Zdrowie Psychiczne*, 1998, 1-2 (XXXIX), 120 – 133.
2. Kaunitz A.M., Lentz G., Sherwin B., Kingsberg S.: Seksualność po menopauzie. *Ginekologia po Dyplomie*, 1999, 1, 4, 6 – 15.
3. Lipińska-Szałek A., Sobczuk A., Pertyński T., Szymczak W.: Wpływ czynników biologicznych i psychospołecznych na psychiczne aspekty okresu okołomenopauzalnego. *Monografia Sympozjum „Menopauza”, IV Kongres Menopauzalny Łódź 1 – 3 marca 2001 roku*, Biblioteka Naukowa ICZMP, tom IV, 183 – 189, (red.) Pertyński T.
4. Oleś P. K.: *Psychologia przełomu połowy życia*. Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2000.
5. Pinkerton J.V., Woodson S. A.: Okres okołomenopauzalny: ułatwić przejście. *Ginekologia po Dyplomie*, 2000, 2, 2, 48 – 60.
6. Samochovec J., Tymicz A., Wojciechowski B.: Problemy emocjonalne kobiet. *Medycyna po Dyplomie*, 2002, 11, 75 – 86.

STRESZCZENIE

W okresie przekwitania w organizmie kobiety dochodzi do wielu zmian natury somatycznej i psychicznej, oraz zmian w sytuacji psychospołecznej, czego następstwem może być zmiana pozycji kobiety w rodzinie i zmiana samooceny pozycji kobiety w rodzinie. Dlatego podjęto badania celem dokonania analizy samooceny pozycji kobiety w rodzinie w okresie przekwitania.

Badaniami objęto 220 kobiet w wieku 45-65 lat z zastosowaniem kwestionariusza ankiety własnego autorstwa. Wyniki badań poddano analizie statystycznej testem χ^2 .

Badania wykazały, że zmiana pozycji kobiety w rodzinie w okresie przekwitania jest uwarunkowana przez aktywność zawodową i sytuację materialną, natomiast nie jest zależna od miejsca zamieszkania. Nie stwierdzono współzależności pomiędzy pozytywną albo negatywną zmianą pozycji kobiety w rodzinie a miejscem zamieszkania, pracą zawodową i sytuacją materialną. Ponadto nie stwierdzono współzależności zmiany poczucia własnej wartości przez kobiety w okresie przekwitania z miejscem zamieszkania, wykonywaniem pracy zawodowej i zamieszkiwaniem razem z rodziną.

SUMMARY

In woman organism during climacterium period many somatic and psychological changes occur, also changes in her psycho - sociological situation. As a consequence of these changes woman status in her family and self - estimation of her status in the family also can change.

The aim of the study was to analyze self - estimation of woman status in her family during climacterium period.

This study was carried out among 220 women in the age 45 – 65 years on the basis of author's questionnaire interview. The result of this study has been analyzed statistically with homogeneous χ^2 test

The result showed that, change of woman status in her family during climacterium period depended on professional work and material situation and did not depend on a place of her life. Positive or negative change of woman status in her family did not depend on professional work, place of life and material situation. Moreover the women's assessment concerning the change of their self – ego sense did not depend on professional work, material situation and living with a family.